

บทที่ ๔

ความสำคัญของกุศลกรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท

ในบทนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาความสำคัญของกุศลกรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท โดยวางกรอบศึกษาวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักกุศลกรรมบถในการดำเนินชีวิต เทคนิคและวิธีการใช้หลักกุศลกรรมบถในการดำเนินชีวิต ประโยชน์ของการใช้หลักกุศลกรรมบถในการดำเนินชีวิต อานิสงส์ของการใช้หลักกุศลกรรมบถในการดำเนินชีวิต จะนำเสนอต่อไปนี้

๔.๑ กุศลกรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักกุศลกรรมบถ ๑๐ ประการซึ่งเป็นการพัฒนาด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนานั้น มีแนวความคิดในการพัฒนาที่มองคนในฐานะเป็นมนุษย์หมายความว่า มนุษย์มีความเป็นมนุษย์ของตนเอง ชีวิตมนุษย์นั้นมีจุดหมายของชีวิต คือ ความสุข ความอิสรภาพ ความดีงามของชีวิต ซึ่งเป็นเรื่องเฉพาะตัวบุคคล มิได้เป็นการพัฒนาที่มุ่งเน้นเพื่อนำมาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แต่ก็เป็นการพัฒนาที่ทำให้สังคมและเศรษฐกิจ ได้รับอานิสงส์โดยอ้อม เพราะการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักกุศลกรรมบถ ๑๐ ประการนั้นเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์ให้เป็นผู้มีความประพฤติดี คือ เป็นผู้มีความสะอาดทั้งกายวาจา และใจ เป็นการพัฒนาให้มนุษย์ทุกคนเป็นคนดี มีคุณธรรม จึงเป็นผลดีทั้งแก่ตนเองและสังคม อีกทั้งจุดมุ่งหมายของการพัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์ในพระพุทธศาสนาก็เพื่อให้มนุษย์แต่ละคนได้รับประโยชน์ตนเอง คือ ได้รับความสุข ความเจริญ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต แล้วจึงขยายออกไปเป็นการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อผู้อื่น เพื่อให้เกิดประโยชน์ ทั้งสองฝ่าย คือแก่ตนและผู้อื่นตามลำดับ

การพัฒนาตามหลักการทั่วไปยังคงประสบกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากมนุษย์ด้วยกัน คือ ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาสงคราม ปัญหาการฉ้อโกง ลักขโมย ฉกชิงวิ่งราว ปล้นจี้ ปัญหาครอบครัวหย่าร้างเพราะคู่ครองนอกใจ ปัญหาการถูกข่มขืน ปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์และการทำแท้ง ปัญหาการทิ้งเด็ก และปัญหาโรคเอดส์ ปัญหาการให้ความเท็จในศาล การหลอกลต้มตุ๋น การใส่ร้ายป้ายสี การด่าทอ การยุยงให้แตกสามัคคี การแต่งเรื่องหลอกลวงกัน การใส่ไข่ การหลอกลวงประชาชน การโฆษณาชวนเชื่อเกินความเป็นจริง ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ปัญหาการโกงกินบ้านเมือง ปัญหาของการคิดอาฆาตผูกพยาบาทปองร้ายถึงขั้นประหารชีวิตประหารทำร้ายกันให้ตายไปข้างใดข้างหนึ่ง และปัญหาที่ทำให้มนุษย์ไม่รู้จักรงกลัวต่อบาปขาดสติปัญญาหลงมัวเมาในอบายมุข ติดการพนัน ติดยาเสพติด ไม่กตัญญูต่อผู้มีพระคุณ คือไม่กตัญญูต่อ พ่อแม่ ครู อาจารย์ พระศาสนา และประเทศชาติ สาเหตุมาจากที่มนุษย์นั้นยังมีกิเลสพื้นฐาน คือ ความโลภ

โกรธ หลง จึงมีการแสดงที่ออกมาทางกาย วาจา และใจไปในทางที่ก่อให้เกิดปัญหาตามมามาก ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพชีวิตจำเป็นต้องพัฒนาในส่วนของกายวาจา และใจอันเป็นส่วนพื้นฐานเสียก่อน คือ ต้องพัฒนาตามหลักกุศลกรรมบถ ๑๐ ประการ เพื่อให้กาย วาจา และใจ สะอาด บริสุทธิ์เพื่อจะทำให้ปัญหาต่าง ๆ ลดน้อยและหมดไป

การพัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์เกิดประสิทธิภาพ คือเกิดประโยชน์ตน ประโยชน์ผู้อื่น คือสังคม และองค์การ และประโยชน์ทั้งสองฝ่ายโดยตรงและโดยอ้อม ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษา ความสำคัญของหลักกุศลกรรมบถ ๑๐ ประการ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมปัจจุบัน และด้วยสาเหตุที่มนุษย์มีความจำเป็นต้องมีความสัมพันธ์กับเพื่อนมนุษย์ด้วยกันในหลาย ๆ สถานะ คือหลายระดับ การพัฒนาจำเป็นต้องมีการปรับให้เหมาะสมแก่สถานะ หรือระดับที่มีมนุษย์เข้ามีความสัมพันธ์ด้วย ในงานวิจัยนี้ได้ศึกษาวิธีการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้มีความเหมาะสมแต่ละสถานะหรือระดับ ตามหลักกุศลกรรมบถ ๑๐ ประการ สำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

๔.๒ เทคนิคและวิธีการใช้หลักกุศลกรรมบถในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

การพัฒนาคุณภาพชีวิตนั้นมีเทคนิค และวิธีการใช้หลักกุศลกรรมบถในการดำเนินชีวิต การใช้หลักกุศลกรรมบถในการดำเนินชีวิตมนุษย์นั้นเน้นไปที่ตัวบุคคล เพราะมนุษย์มีศักยภาพความสามารถติดตัวมาทุกคน โดยมีจุดหมาย คือ ความสุข อิสรภาพ ความดีงามของชีวิต เพื่อพัฒนาตนเองโดยมี หลักการให้เกิดความใฝ่รู้ สู้สิ่งที่ยาก จนประสบผลสำเร็จ ซึ่งการจะพัฒนาตนเองให้ได้ประโยชน์ตามหลักกุศลกรรมบถ ๑๐ แบ่งออกเป็น ๓ ด้านด้วยกัน ได้แก่

๔.๒.๑ หลักกุศลกรรมบถ คือ ความประพฤติดีด้านกาย มี ๓ ประการ^๑ คือ

๑) เว้นจากปาณาติบาต คือ ละการฆ่าสัตว์ เว้นขาดการฆ่าสัตว์ วางทัณฑะ วางศาสตราเสียแล้ว มีความละอาย มีความเอ็นดู มีกรุณาหวั่นประโยชน์เกื้อกูลแก่สัตว์ทั้งปวงอยู่

๒) เว้นจากกามินาทาน คือ ละการถือเอาทรัพย์ที่เขามีได้ให้ เว้นขาดจากการลักทรัพย์ ไม่ลักทรัพย์เป็นอุปกรณ์เครื่องปลื้มใจของผู้อื่นที่อยู่ในบ้าน หรือที่อยู่โน้นที่เจ้าของมิได้ให้ ซึ่งนับว่าเป็นขโมย

๓) เว้นจากกาเมสุมิจฉาจาร คือ ละการประพฤติดีกในกามทั้งหลาย เว้นขาดจากการประพฤติดีกในกามทั้งหลาย คือ ไม่ถึงความสมสู่ในพวกหญิง ที่มารดารักษา ที่บิดารักษา ที่มารดาและบิดารักษา ที่พี่ชายรักษา ที่พี่สาวรักษา ที่ญาติรักษา ที่มีสามี ที่อสรชนหวงห้าม ที่สุดหญิงที่เขาคล้องแล้วด้วยพวงมาลัย

เทคนิคการและวิธีการนำหลักของกุศลกรรมบถด้านกาย ด้วยวิธีการดังนี้ คือ

๑. ไม่ทำร้ายผู้อื่น แต่จงช่วยเหลือเกื้อกูลเขา เพราะทุกคนต่างรักชีวิตของตนเองทั้งสิ้น เราจึงควรเห็นใจกัน ด้วยการไม่รังแก ไม่เบียดเบียนกัน กระทำด้วยความปรารถนาดี มีเมตตา และ

^๑ ม.ม. (ไทย) ๑๒/๔๔๑/๔๗๖.

ช่วยเหลือ เป็นกรุณา เป็นการกระทำที่ถูกต้อง เพราะรายละเอียดของปาณาติบาต มิใช่ว่าให้ดเว้นจากการฆ่าสัตว์เพียงอย่างเดียวก็หาไม่ แต่ในระดับปัจเจกบุคคลต้องมีการไม่ทำร้ายคนในครอบครัว มีภรรยา บุตร ธิดา เป็นต้น หากจะทำร้ายด้วยอาวุธต่าง ๆ มีมีด และไม้ หรือแม้แต่มือ แต่ให้มีใจละอาย ภรรยา บุตร ธิดา ต่างกลัวเจ็บ กลัวตาย ทุกคนที่มีส่วนร่วมในชีวิตต่างเกื้อกูลต่อกัน ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง พยายามตั้งความปรารถนา ให้มีความแน่วแน่ว่า ตัวเองต้องมีความเมตตา กรุณาต่อเพื่อนร่วมโลก ไม่มุ่งทำร้ายกัน ไม่ใช้งานจนเกินกำลัง ตบตีให้เจ็บปวด ให้พิการหรือเสียโฉม แต่ให้มีความปรารถนาดีต่อกัน

หากทำไม่ถูกต้อง ถูกทาง คือ งดเว้นจากสิ่งที่กล่าวมาแล้วไม่ได้ แม้แต่ทำไปด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ อาจจะได้รับผลย้อนกลับ หรือได้รับผลตอบแทน คือ ระยะเวลาของชีวิตปัจเจกบุคคลนั้น อาจจะลดน้อยลง หรืออาจต้องเจ็บป่วยพิการได้ ซึ่งเป็นผลกรรมที่อาจตอบแทน แต่หากมองในมุมตรงกันข้าม ปัจเจกบุคคลมีการกระทำที่ถูกต้อง ด้วยการช่วยเหลือเกื้อกูล ย่อมมีผลคือความเข้มแข็งทั้งสองฝ่าย เท่ากับเป็นการเพิ่มยารบำรุงให้ชีวิตยืนยาวต่อไป

๒. ไม่เบียดเบียนทรัพย์สิน หรือสิทธิของผู้อื่น แต่จงแบ่งปันและบริจาค การเบียดเบียนทรัพย์สิน หรือกรรมสิทธิ์ของใครก็ตาม ถ้าทำด้วยเจตนาถือว่าลักขโมย ฉ้อโกง การเอาสมบัติของผู้อื่นมาเป็นของตัวเอง เป็นการลักทรัพย์ ซึ่งเกิดจากความโลภ เป็นพวกหิวจัด ได้แล้วไม่รู้จักพอ แม้ปัจเจกบุคคลนั้นจะมีฐานะ มีตำแหน่ง มีความสุขทางวัตถุ แต่ก็รู้สึกว่าจะไม่รู้จักอิ่ม จะเป็นคนเห็นแก่ได้ ซึ่งจะแสดงออกทางพฤติกรรมที่เห็นได้ชัด เช่น ฉ้อโกง เอาต่อหน้า ตู๋ กอบโกย ปล้น ค้าของเถื่อน คอรัปชั่น เป็นต้น

การกระทำความผิด ๆ ที่เกิดจากความโลภ ความอยากได้ เพราะมีความไม่เข้าใจที่ไม่ถูกต้อง ย่อมมีผลต่อตนเองคือ เหตุลักทรัพย์ ผลต้องติดคุก ฉ้อโกง ต้องมีคดี หรือแม้แต่การปกปิดกอบโกย ยักยอกเอาสมบัติของส่วนรวม ตนเองต้องสูญเสียทรัพย์สินในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ถูกฉกชิงวิ่งราว ถูกขู่กรรโชกทรัพย์ ถูกยึดทรัพย์ เป็นต้น

หากทำให้ถูกต้องถูกทาง กระทำด้วยความไม่โลภอยากได้ของเขาเคารพในกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินสมบัติของภรรยา สามี บิดา มารดา ของบุตรธิดา และผู้อื่น ไม่คิดจะลักหรือหยิบไปโดยไม่ได้ออนุญาต และมีการงดเว้นจากพฤติกรรมดังกล่าว หากงดเว้นได้ จะเป็นการพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น เป็นเหตุให้ได้ความรัก ความนับถือ ความเกรงใจตอบแทน จะมีบริวาร มีพรรคพวกคนที่เคยให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อื่นมาก่อน เมื่อถึงคราวต้องการความร่วมมือร่วมใจ ก็จะได้รับความช่วยเหลือกิจกรรมต่าง ๆ ก็จะได้สำเร็จได้

๓. ไม่ล่าส่อนทางเพศ แต่จงพอใจเฉพาะคู่ของตน ปัญหาใหม่ที่มีอยู่ทุกวันนี้ในการดำเนินชีวิต คือ การมีสัมพันธ์ทางเพศกับคนอื่นที่ไม่ใช่คู่ครองของตน เกิดเพราะการได้เห็นคนหน้าตาสวยหล่อ การได้ยินคำหวานหู ขวนให้ติดใจ การได้ใกล้ชิด การได้สัมผัสแต่ละต้องตัว ทำให้มนุษย์เกิดการรู้ การเห็น และติดใจอยากได้ไปเรื่อย ๆ หากควบคุมตนเองไม่ได้ ย่อมจะติดบ่วงแห่งมาร แห่งความอยากไม่มีที่สิ้นสุด

ในกุกศลกรรมบถ กล่าวว่า การประพฤตีสื่อสอนทางเพศ เป็นการทำความผิดที่ร้ายแรง ควรจะละเลิก เพราะเป็นการเบียดเบียนทำร้ายผู้อื่นในสิ่งที่รักใคร่หวงแหน เพราะชายนั้นไม่ควรมีสัมพันธ์ทางเพศกับหญิงอื่นที่ไม่ใช่คู่ครองของตนเอง มีหญิงต้องห้าม คือ หญิงที่มีสามี หญิงที่มีพ่อแม่ ญาติดูแล หญิงที่เป็นเถื่อนเถาเหล่ากอ มี ย่า ยาย แม่ ลูก หลาน เป็นต้น ส่วนหญิงก็ไม่ควรมีเพศสัมพันธ์กับชายอื่นที่ไม่ใช่คู่ครองของตน มีชายต้องห้าม คือ ชายมีภรรยา ชายที่เป็นเถื่อนเถาเหล่ากอ มีปู่ ตา พ่อ ลูก หลาน ภิกษุสามเณร

ทั้งนี้ เนื่องจากมนุษย์เรานั้นมีสติปัญญา มีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองให้สูงสุด มีคุณสมบัติที่ประเสริฐว่าสัตว์ หากสื่อสอนทางเพศก็ไม่ต่างอะไรกับสัตว์เดรัจฉาน หากแต่มนุษย์ในระดับปัจเจกบุคคลพิทักษ์รักษาประเพณีการสืบเชื้อสายของเผ่าพันธุ์มนุษย์ไว้ ไม่ให้สื่อสอนทางเพศจะเป็นการช่วยป้องกันปัญหาความประพฤตีส่อผิด ไม่มีการฆ่าล้างแค้นเพราะการแย่งชิงของรัก หรือเพราะการทรยศ ไม่ซื่อตรง จากคนรัก จะเป็นการป้องกันปัญหา จากการเกิดโรคเอดส์ หรือจากอาชญากรรมทางเพศได้ ปัจเจกบุคคลนั้นจะมีวิธีที่ก้าวหน้า ดำรงวงศ์ตระกูลไว้ได้

๔.๒.๒ หลักกุกศลกรรมบถ คือ ความประพฤติด้านวาจา ๔ ประการ^๒ คือ

- ๑) เว้นจากมุสาวาท คือ ละการพูดเท็จ เว้นขาดจากการพูดเท็จ
- ๒) เว้นจากปิสุณวาจา คือ ละวาจาอันส่อเสียด เว้นขาดจากวาจาส่อเสียด
- ๓) เว้นจากผรุสวาจา คือ ละวาจาหยาบ เว้นขาดจากวาจาหยาบ
- ๔) เว้นจากสัมผัปปลาปะ คือ ละการพูดเพ้อเจ้อ เว้นขาดจากการพูดเพ้อเจ้อ

เทคนิคการและวิธีการนำหลักของกุกศลกรรมบถด้านวาจา ด้วยวิธีการดังนี้ คือ

๑. ไม่พูดโกหกแต่ให้พูดคำจริง ซึ่งตรงพูดตามที่เป็นจริง รู้เห็นอะไร หากถูกถามให้เป็นพยานก็จำเป็นต้องให้ความร่วมมือ ให้คำตอบตามที่รู้ที่เห็น ไม่ใช่กล่าวเท็จ คือรู้แต่บอกไม่รู้ ไม่ให้แต่บอกว่าเห็น ด้วยความกลัว หรือเพื่อเอารางวัล เอาความดีความชอบจากคนอื่น หรือพูดสร้างเรื่องขึ้นมาใหม่ให้ผิดเพี้ยนไปจากเดิมเพราะความสนุก

ในการพูดคำจริงนั้น หากพูดเรื่องจริงแต่ไม่เกิดประโยชน์ก็ไม่ควรพูด และหากแม้เป็นคำจริงและเป็นประโยชน์ก็ต้องพิจารณารู้จักการพูดให้ถูกกาลเทศะ และควรรู้จักวิธีการพูดคำจริงไม่ให้สะเทือนใจใคร

๒. ไม่พูดยุแหย่ส่อเสียด ให้เขาแตกแยกกัน แต่กล่าวถ้อยคำสมานสามัคคี การพูดยุยงส่อเสียดจะทำให้คนเราเกิดความระแวงสงสัย หากนำความลับอีกฝ่ายมาบอกอีกฝ่าย ด้วยต้องการให้ผู้ฟังชอบใจตน หรือมีวัตถุประสงค์ให้คนที่รักกันอยู่แล้วให้แตกสามัคคีกันเพื่อหวังผลประโยชน์ใส่ตน

บุคคลที่พูดยุแหย่ส่อเสียด ยุยงให้เขาแตกกัน เป็นคนที่มีจิตริษยา จะทำให้เกิดความทะเลาะเบาะแว้ง แบ่งพรรคแบ่งพวก ซึ่งดีซึ่งเด่น เพราะเกิดจากแรงยุยงให้ระแวงสงสัยกัน จะเป็น

^๒ ม.ม. (ไทย) ๑๒/๔๔๑/๔๗๖.

อุปสรรคในการทำกิจการงานของปัจเจกบุคคลนั้น แต่หากปัจเจกบุคคลมุ่งแต่พูดให้เกิดความสามัคคี มีมิตรต่อกัน การทำงานของปัจเจกบุคคลนั้นจะสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

๓. ไม่พูดคำหยาบ แต่ให้กล่าวคำสุภาพ ไพเราะ การพูดคำหยาบคายเป็นภาพที่แสดงออกของความต่ำต้อยด้านความคิดและขาดความประณีตในการเรียบเรียงความคิดเป็นถ้อยคำขาดทักษะในการใช้ถ้อยคำที่ประณีตสละสลวย หรือเป็นเพราะจิตใจขาดความประณีตและมีความง่ายในการใช้ถ้อยคำ เพราะอารมณ์โกรธพลุ่งพล่าน ระวังใจไม่อยู่ แต่หากปัจเจกบุคคลมีการฝึกทักษะการคิดสรุปรวบยอดแล้วถ่ายทอดออกมาเป็นภาษาที่ตรงกับใจได้อย่างสมบูรณ์ มีการศึกษาที่ดีจะเจรจากับใคร ติดต่อธุระกับใครจะสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

๔. ไม่พูดเพ้อเจ้อ ให้พูดแต่พอดี มีหลักฐาน ถูกกาล เป็นประโยชน์ คำพูดเพ้อเจ้อเป็นคำพูดที่เหลวไหล ฟังแล้วไม่ได้ประโยชน์ เช่น คำพูดเล่น พูดพลั้งเผลอ พูดโดยไม่คิด พูดแล้วไม่ประเทืองปัญญา และอาจทำให้เกิดความรู้สึกไม่ดีต่อผู้ฟังถ้าพูดมากเกินไป

บุคคลหากพูดเพ้อเจ้อไร้สาระดูเหมือนจะได้รับการตำหนิน้อย เมื่อเทียบกับการพูดผิดๆ แต่หากพูดเพ้อเจ้อบ่อยเข้า ทำให้เกิดการผิดพลาดได้ ทำให้เกิดการติเตียนและขาดความเชื่อถือ เช่น นำเรื่องส่วนตัวซึ่งเป็นความลับของคนอื่นมาพูดคุยเล่นเป็นเรื่องขบขัน หากรู้ถึงเจ้าของจะทำให้เกิดการต่อว่า ปฏิเสธ หรือขอโทษ ที่พูดล่วงเกิน ทำให้ผู้พูดกลายเป็นคนมีคำพูดที่ไร้ค่ามีโทษแก่ผู้พูดเอง

คำพูดที่ดีมีสาระ ไม่เพ้อเจ้อเหลวไหล พูดแล้วได้ประโยชน์ ทำให้ผู้ฟังเกิดกำลังใจที่จะสู้ต่อไป หรือเกิดสติปัญญา มีความรู้เพิ่มเติม ผู้พูดจะได้รับความนิยมนับถือ แม้จะพูดน้อย แต่ทุกถ้อยคำล้วนมีค่ามีราคา การพูดไม่เพ้อเจ้อจึงทำให้คุณค่าของปัจเจกบุคคลนั้นมีประโยชน์แก่ผู้ฟัง

๔.๒.๓ หลักคุณธรรมบด คือ ความประพฤติดีด้านใจมี ๓ ประการ^๓ คือ

- ๑) อนุภิกขมา คือ ผู้ไม่มีความโลภมาก ไม่เพ่งเล็งทรัพย์สินของคนอื่น
- ๒) อพยาบาท คือ เป็นผู้มียึดไม่พยาบาท
- ๓) สัมมาทิฐิ คือ เป็นผู้มีความเห็นชอบ

เทคนิคและวิธีการใช้หลักคุณธรรมบดด้านใจ ที่มีปัญหาเป็นเครื่องชี้ นำ มีการไม่ละโมภอยากได้ของของใคร ใจพร้อมจะเผื่อแผ่ ไม่คิดร้ายใคร ให้มีใจเมตตาปรารถนาให้ทุกชีวิตอยู่ดีมีสุข มีสัมมาทิฐิ เข้าใจหลักกรรม เห็นชอบตามทำนองคลองธรรม ต้องอยู่ในกระบวนการของการคิดให้ถูกต้องของปัจเจกบุคคล คือ

๑. ใจของบุคคลต้องระวังไม่ให้เป็นผู้มีความโลภมาก อยากได้ทรัพย์สินของคนอื่น เพราะหากมีความรู้สึกนึกคิดอยากได้ เพราะการเห็นทรัพย์สินของคนอื่น แล้วชอบใจ จะเกิดการได้พบ ได้ยิน ได้ฟัง และมีความเกี่ยวพันในสิ่งนั้น ถ้าชอบใจมากก็อยากได้มาก จนเกิดความโลภ เกิด

^๓ ม.ม. (ไทย) ๑๒/๔๔๑/๔๗๖.

ความเห็นแก่ตัว แต่หากปัจเจกบุคคลพยายามคิดให้ถูกต้อง ถูกทาง คิดด้วยความเสียสละ ลดละ ความอยากได้ให้น้อยลง ความอยากได้ในทรัพย์สินของผู้อื่นตามที่ประสาทสัมผัสได้รับรู้ จะส่งผลต่อพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลคือ การกินดื่ม เทียวเตร่ หลงใหลได้ปลื้มกับวัตถุ จะอยู่ในเกณฑ์พอดี การดำรงชีวิตจะอยู่เป็นสุข ไม่ดิ้นรนอยากได้ของผู้อื่น

๒. ใจของบุคคลระวางไม่ให้มีจิตคิดร้าย เพราะความพยาบาท จะทำให้ใจขุนเคือง มองเห็นสิ่งใดก็ไม่ถูกใจ จะเกิดความรู้สึกเบื่อหน่าย ซิงซังคนอื่นอยู่ตลอด จนทำให้กลายเป็นความโกรธ เกลียดทุกสิ่ง กลายเป็นคนมองโลกในแง่ร้าย ทำให้อารมณ์ขุ่นมัวอยู่ตลอดเวลา เพราะจิตคิดไปในทางที่ไม่ดี ไม่ชอบ ไม่พอใจคนรอบข้าง จะทำให้เกิดการเบื่อหน่ายแต่ไม่คลายความกำหนด ใครอยู่ใกล้จะหงุดหงิดถึงกับโกรธ แต่หากปัจเจกบุคคล ปรับทัศนคติเสียใหม่ ด้วยการพยายามมองโลกตามความเป็นจริง เห็นใจในความบกพร่องของผู้อื่นและให้อภัยต่อความผิดพลาดของมนุษย์ด้วยกัน จะเกิดความคิดดี ปราปรณาดี มีเมตตา คิดแต่จะอภัยให้กัน ไม่คิดพยาบาทจองเวรกัน ปัจเจกบุคคลก็จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

๓. ใจของบุคคลต้องมีความเห็นที่ถูกต้อง เกี่ยวกับความดี ความชั่ว ซึ่งเป็นคุณธรรมของปัจเจกบุคคลทุกคนที่ต้องมี หากปัจเจกบุคคลมีจุดเริ่มต้นของการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องจะเป็นหนทางในการนำความเห็นที่ถูกต้องเป็นเครื่องมือแก้ปัญหาได้ เพราะหากมีความเห็นความเชื่อที่ชัดเจนว่า ความดีคืออะไร ความชั่วคืออะไร อะไรเป็นสิ่งถูก สิ่งผิด มีศรัทธาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินความดี ความชั่วอย่างไม่สั่นคลอน เชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรม ว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว จะให้ปัจเจกบุคคลทำแต่กรรมดี ปฏิเสธกรรมชั่ว จะเป็นคนที่มีบุคลิกภาพ มั่นคง กล้าหาญ จะมองสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง หากปัจเจกบุคคลปฏิบัติสม่ำเสมอ ก็สามารถแก้ไขปัญหา ที่เกิดขึ้นได้ จากการคิด การพูด การทำ เพื่อตนเองและส่วนรวมได้

๔.๓ ประโยชน์ของกุศลกรรมบถในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

เทคนิคและวิธีการใช้กุศลกรรมบถ ๑๐ มาพัฒนาในระดับบุคคล เชื่อว่า บุคคลนั้นเป็นมนุษย์มีศีล ๕ ก็ได้ชื่อว่าเป็นกัลยาณบุรุษ ซึ่งหากบุคคลใดทำตาม ก็มั่นใจได้ว่าคนในสังคมที่ดีมีความสุข แต่สิ่งที่ต้องพัฒนาเพื่อให้เกิดผลของการพัฒนาความเป็นกัลยาณชน ต้องพัฒนาต่อไปจนถึงความเป็นคนที่ประเสริฐที่สุด ที่มีคุณสมบัติและบทบาทของการได้รับการพัฒนามาแล้ว โดยมีเครื่องมือในการพัฒนาสู่ความเป็นคนที่ประเสริฐ ที่เรียกว่า อริยาวุฒิ ๕ คือ ศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ ปัญญา^๔ มาพัฒนาร่วมกับกุศลกรรมบถ ๑๐ ประการ ซึ่งพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ขยายความหลักของอริยาวุฒิ ๕ ไว้ว่า

๑. ศรัทธา ความซาบซึ้งมั่นใจในศุภพระรัตนตรัย ซึ่งมีแกนอยู่ที่ตถาคตโพธิสัทธา คือ ศรัทธาในปัญญาตรัสรู้ที่ทำให้มนุษย์เป็นพุทธะ เท่ากับมั่นใจในความเป็นมนุษย์ที่จะฝึกให้เลิศ ประเสริฐจนมีปัญญารู้แจ้งเป็นพุทธะได้ เป็นคุณสมบัติที่เป็นจุดตั้งต้นของการศึกษาพัฒนาชีวิต

^๔ ม.ม. (ไทย) ๑๒/๔๔๑/๔๗๖.

๒. ศิล ความประพจน์มาตรฐานขั้นต้น เริ่มด้วยศีล ๕ แล้วค่อยพัฒนาต่อไปสู่ศีล ๘ ฯลฯ

๓. สุตะ สดับฟังอ่านข่าวสารข้อมูลคำสอนหลักธรรมคำอธิบายที่จะนำมาไตร่ตรองพิจารณา วิเคราะห์วิจัยให้เข้าถึงความหมายได้ หลักที่จะนำไปปฏิบัติพัฒนาให้ถูกต้อง หรือใช้ให้เป็นประโยชน์ ได้จริง

๔. จาคะ ความมีน้ำใจเผื่อแผ่เสียสละ ครองเรือนด้วยใจที่ไม่ตระหนี่คับแคบ ใส่ใจรับฟัง ทุกข์สุขของคน พร้อมที่จะให้ปันช่วยเหลือ เพื่อลดความเห็นแก่ตัว ละกิเลสขยายกุศลขึ้นเรื่อย ๆ

๕. ปัญญา ความมีปัญญาหยั่งถึงความเกิดขึ้นจนถึงความดับสลาย แก้ปัญหาทำทุกขให้หมดสิ้นไป^๕

การพัฒนาด้านอริยารัตน์ ๕ ประการนี้ หากพัฒนาร่วมกับกุศลกรรมบถ ๑๐ จะเป็น ตัวขับเคลื่อนในการพัฒนาบุคคลนั้นมีชีวิตที่ก้าวหน้า มีการส่งเสริมกันและกันให้เจริญงอกงาม มีแต่ กัลยาณมิตร ซึ่งพระพุทธเจ้าก็ได้แสดงหลักธรรมของการพัฒนาโดยมีกัลยาณมิตรเป็นปัจจัยเริ่มต้น แห่งการพัฒนาตนอันนำไปสู่ประโยชน์ของชีวิตไว้ว่า “เราไม่เห็นธรรมอื่นแม้อย่างหนึ่งที่เป็นไป มาก”^๖

ชีวิตของครอบครัวส่วนใหญ่ ต้องการมีความสุขในชีวิต ต่างก็สรรหาสิ่งของและวัตถุที่ อำนาจความสะดวกสบาย และสร้างความสุขให้กับชีวิต ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับชีวิตไม่ใช่เป็นเพียงแค่ ปัจจัย ๔ (อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค) แต่ยังมีปัจจัยอื่น ๆ อีกมากมายที่มา ตอบสนองความต้องการของครอบครัว ปัญหามีอยู่ว่า การดำเนินชีวิตของครอบครัวเราคืออะไร จะดำเนินชีวิตของครอบครัวเราให้มีความสุขได้อย่างไร การที่ครอบครัวเรามีชีวิตอยู่อย่างสบาย เราสามารถกำหนดชีวิตของครอบครัวเราได้ ไม่ว่าชีวิตครอบครัวจะสุขหรือชีวิตครอบครัวเราจะ ทุกข์ขึ้นอยู่กับตัวเราและคนในครอบครัวมีการรักษาศีล ที่เป็นศีลกรรมบถ เป็นสิ่งที่มนุษย์ควร ประพฤติปฏิบัติ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเต็มที่ มีความกลมกลืนกับแนวทางปฏิบัติใน สังคม ทำให้สังคมระดับครอบครัวมีความสุขและเต็มไปด้วยความเมตตากรุณา

ประโยชน์ของการใช้กุศลกรรมบถ ในด้านกายของระดับครอบครัวเป็นสิ่งที่สำคัญ เพราะหากในระดับครอบครัวละเลยการประพฤติดีทางกาย จะมีผลกระทบเป็นวงกว้างต่อองค์กร สังคมระดับชาติ เราคงจะปฏิเสธไม่ได้ว่า สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันหลักที่จะสอนให้คนระดับ บุคคล จนถึงระดับองค์กรและสังคม เป็นคนดีทางกาย เพราะหากสถาบันครอบครัวสุขเพราะการมี ทรัพย์สินเงินทอง จากน้ำพักน้ำแรงของตนเอง มีความสุข สามารถใช้จ่ายอย่างไม่อึดคัดขัดสน ไม่ เป็นหนี้เงินนอกระบบ หรือใช้เงินอนาคต ต้องเป็นหนี้ เพราะการเป็นหนี้ ถือว่าเป็นทุกข์อย่างยิ่ง แต่สุขทั้งปวงที่กล่าวมา ถือว่าเป็นความสุขเล็กน้อย ถ้าหากสิ่งที่หามาได้ไม่พอกับค่าใช้จ่าย แต่ถ้า

^๕ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), สยามสามไตร, (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์สว, ๒๕๕๒), หน้า ๒๑๔.

^๖ อ.เอกก. (ไทย) ๒๐/๔๕/๑๖.

หากเทียบกับสุขที่เกิดจากการประพุดิที่ไม่มีโทษ จะมีความภูมิใจ อิ่มใจ ว่าตนเอง ประพุดิดี ประพุดิชอบ ไม่บกพร่อง ใคร ๆ ก็ติเตียนไม่ได้ ทั้งทางกาย วาจา ใจ

โดยนัยที่กล่าวมา หากมนุษย์เรามีความสุขทางโภกทรัพย์ ที่ไม่ผิดศีล ผิดธรรมแล้ว มนุษย์ที่อยู่ในองค์กร ต้องมีการนำหลักสังคหวัตถุ ๔ มาประยุกต์ใช้ ปฏิบัติร่วมกับกุศลกรรมบถ ๑๐ ถึงจะพ่วงองค์การที่อยู่ให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป ดังพุทธพจน์ที่พระองค์ตรัสไว้ คือ

ภิกษุทั้งหลาย สังคหวัตถุ (ธรรมเครื่องยึดเหนี่ยว) ๔ ประการนี้ สังคหวัตถุ ๔ ประการ ๒ อะไรบ้าง คือ ทาน (การให้) เปยยวัชชะ (วาจาเป็นที่รัก) อตถจริยา (การประพุดิประโยชน์ในโลกนี้ และสมานัตตตา (การวางตนสม่ำเสมอ) ในธรรมนั้น ๆ ตามสมควร สังคหธรรมเหล่านี้ แลช่วยอุ้มชูโลกเหมือนลิมสลักเพลาคุมรลที่เล่นไปไว้ได้ฉะนั้น ถ้าไม่มีสังคหธรรมเหล่านี้ มารดาหรือบิดาก็ไม่พึงได้การนบถื้อ หรือการบูชาเพราะบุตรเป็นเหตุ แต่เพราะบัณฑิตเล็งเห็นความสำคัญของสังคหธรรมเหล่านี้ ฉะนั้น บัณฑิตเหล่านี้จึงถึงความเป็นใหญ่และเป็นผู้นำสรรเสริญ^๗

ดังนั้น ประโยชน์ในการพัฒนามนุษย์โดยใช้กุศลกรรมบถ ๑๐ บุคคลที่จำเป็นต้องมีความเชื่อในศักยภาพของมนุษย์ว่าสามารถฝึกได้โดยมีฐานอยู่ที่ศีล รักษากาย วาจา เพิ่มพูนปัญญาด้วยการฟังแล้วนำมาไตร่ตรองให้ดี แล้วนำความรู้จากการใคร่ครวญมาแบ่งปันเอื้อเฟื้อเพื่อนร่วมสังคม เมื่อมีปัญหาที่สามารถที่จะแก้ไขได้ ทั้งนี้ก็เพราะคนในสังคมมีการใฝ่ดี ที่จะคบหากัลยาณมิตร การพัฒนาชีวิตก็จะรุ่งเรืองดังแสงเงินแสงทองยามอาทิตย์กำลังจะอุทัยขึ้นฉะนั้น

๔.๔ อานิสงส์ของกุศลกรรมบถในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม

พุทธศาสนาให้มนุษย์เป็นแกนกลางของการพัฒนาสังคม กล่าวคือ มนุษย์ต้องเป็นผู้กระทำการด้วยการฝึกอบรมให้เกิดคุณสมบัติภายในตน ได้แก่ มีคุณสมบัติทางกาย ทางศีล ทางจิต และทางปัญญา จึงจะส่งผลไปสู่ภายนอกสังคมได้

การพัฒนามนุษย์ตามหลักกุศลกรรมบถในพระพุทธศาสนานั้น ต้องพัฒนาตนให้เป็นคนดีก่อน สังคมถึงจะดีตามไปด้วย ซึ่งเป็นหลักแห่งความประพุดิดี เป็นแนวทางของการปฏิบัติชอบในการดำเนินชีวิตมนุษย์ในสังคม การประพุดิตนให้เป็นคนดีของสังคม มีหลักพื้นฐานที่เหมือนกัน คือ ทุกชีวิตต้องการมีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างปลอดภัย อยู่ในสังคมอย่างปกติสุข มนุษย์ที่ได้รับการพัฒนามาแล้วจึงได้สร้างกฎเกณฑ์ กฎระเบียบให้เกิดขึ้นแก่สังคมมนุษย์ คือ การมีศีลกรรมบถ ๑๐ เป็นกฎข้อบัญญัติ ที่จะนำพามวลมนุษยชาติให้อยู่ร่วมกันอย่างเป็นปกติสุข ซึ่งในการประยุกต์ใช้กุศลกรรมบถ ๑๐ ในระดับสังคม ดังนี้

๔.๔.๑ อานิสงส์ของการใช้กุศลกรรมบถในการดำเนินชีวิตในด้านกาย

๑) มีการงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ สิ่งที่จะช่วยสังคมในปัจจุบันและต่อไปในอนาคต ให้อยู่อย่างมีความสุขและความหวัง คือความรัก ความปรารถนาดีต่อกัน แม้ว่าในสังคมทุกวัน มีการเลี้ยง

^๗ อก.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๓๒/๕๑.

ชีพด้วยการค้าสัตว์ และต้องฆ่าสัตว์เป็นอาหาร ผู้คนในสังคมก็ต้องมีความเมตตา กรุณาต่อสัตว์ที่เลี้ยง ด้วยการไม่ทารุณโหดร้าย ไม่มีจิตมุ่งที่จะพยายาบทในการทำลายเสียโดยส่วนเดียว แต่ทุกสิ่งหากมองโดยความเป็นธรรมชาติแล้ว สัตว์ทุกอย่างต่างมีความสมดุลตามธรรมชาติของระบบนิเวศวิทยา ที่ว่า สัตว์กินพืชเป็นอาหาร และมีสัตว์กินสัตว์ที่กินพืชเป็นอาหารอีกด้วย กลายเป็นห่วงโซ่ของอาหาร หากมนุษย์ในสังคมมีความเข้าใจในสถานะเช่นนี้ ต้องมีการทำอาชีพอย่างมีคุณธรรม ต้องมีการบำรุงเลี้ยงสัตว์และค้าขายสัตว์อย่างเหมาะสม เช่น ไม่จับสัตว์ในฤดูวางไข่ ไม่ฆ่า ไม่ขายในวันพระ ไม่กักขังทรมานสัตว์โดยไม่มีเหตุผล อย่างไรก็ตาม ก็มีคนเข้าถึงธรรมะ ที่มองโลกตามความเป็นจริง จนเกิดความเห็นใจในชีวิตผู้อื่น ก็ไม่ประกอบอาชีพในด้านการค้าขายสัตว์ ทำลายสัตว์ แต่มีการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง ที่ใคร ๆ ประารถสามารถสัมผัสได้ในชีวิตปัจจุบันนี้ เป็นความรักความปรารถนาดีต่อกัน เพราะเมื่อมีความปรารถนาดีต่อกัน ไม่ว่ามนุษย์หรือสัตว์ก็อยู่ร่วมกันอย่างไม่หวาดระแวง เพราะทุกคนมีใจประกอบด้วยความเมตตา เมื่อมีเมตตาเกิดขึ้นในใจได้ ย่อมเชื่อว่าได้สร้างความรักความปรารถนาดีขึ้นในใจ และพร้อมที่จะมอบความสุข ความกรุณาต่อเพื่อนร่วมโลก ทำให้รู้สึกดีว่า ชีวิตที่อยู่ในสังคมนี้นี้มีค่าเมื่อเกิดความคิดที่ดีแบบนี้ขึ้นมา การจะทำร้ายคนอื่น สัตว์อื่นก็จะไม่เกิดขึ้น

๒) จดเว้นจากการลักทรัพย์ จะมีการเคารพในกรรมสิทธิ์ ในทรัพย์สินของผู้อื่น ประกอบอาชีพที่สุจริต ไม่ทำให้ผู้อื่นผู้อื่นเดือดร้อน เป็นอาชีพที่ไม่ผิดกฎหมายบ้านเมือง หรือผิดศีลธรรมอันดีงาม เป็นอาชีพที่ถูกต้อง และไม่ประพฤติดุจรตในอาชีพนั้น ๆ เพราะหากทำอาชีพที่ไม่บริสุทธิ์ จะเป็นอุปสรรคในการพัฒนาสังคม การจะอยู่ในสังคมอย่างเป็นปกติสุขไม่ควรประกอบอาชีพที่ไม่ควรประกอบ ๕ ประการ ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า ๕ ประการ

ภิกษุทั้งหลาย อุบาสกไม่ควรทำการค้าขาย ๕ ประการ^๔ นี้ การค้าขาย ๕ ประการอะไรบ้างคือ ๑) การค้าขายศัสตราวุธ ๒) การค้าขายสัตว์ ๓) การค้าขายเนื้อ ๔) การค้าขายของมีนเมา ๕) การค้าขายยาพิษ ภิกษุทั้งหลาย อุบาสกไม่ควรทำการค้าขาย ๕ ประการนี้แล^๕

๑) การค้าขายศัสตราวุธ หมายถึงการให้สร้างอาวุธแล้วขายอาวุธนั้น ที่ห้ามค้าขายก็เพราะการค้าขายอาวุธเป็นเหตุให้ทำความผิดก่อโทษแก่ผู้อื่นได้

๒) การค้าขายสัตว์ ในที่นี้หมายถึงการค้าขายมนุษย์ ที่ห้ามค้าขาย ก็เพราะการค้าขายมนุษย์ทำให้มนุษย์หมดอิสรภาพ

๓) การค้าขายเนื้อ หมายถึงการเลี้ยงสัตว์มีสุกรเป็นต้นไว้ขาย หรือการขายเนื้อสัตว์ ที่ห้ามค้าขายก็เพราะการค้าขายเนื้อเป็นเหตุให้ต้องฆ่าสัตว์

๔) การค้าขายของมีนเมา หมายถึงการให้ปรุงของมีนเมาชนิดใดชนิดหนึ่งแล้วขาย ที่ห้ามค้าขายเพราะการค้าขายของมีนเมาเป็นเหตุให้มีการดื่มแล้วเกิดความประมาท

^๔ อัง.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๓๒/๕๑.

^๕ อัง.ปญจก. (ไทย) ๒๒//๑๗๗/๒๙๕.

๕) การค้าขายยาพิษ หมายถึงการให้ทำยาพิษแล้วค้าขายพิษนั้นการค้าขาย ๕ ประการนี้ อุบาสกไม่ควรทำทั้งด้วยตนเองและไม่ควรชักชวนบุคคลอื่นให้ทำด้วย

การดำรงชีวิตอยู่ในสังคมปัจจุบัน สิ่งที่สร้างคุณค่าประโยชน์ให้เกิดขึ้นคือ การประกอบอาชีพที่สุจริต เช่น ไม่ขายอาวุธต่าง ๆ ที่ใช้ทำร้ายกันเอง ไม่ขายสัตว์เพื่อนำให้เขาเอาไปฆ่า ไม่ขายมนุษย์ด้วยกันเพื่อเป็นทาสรับใช้ หรือหลอกลวงคนไปขายบริการทางเพศ ไม่ขายของมีนเมา เพราะจะทำให้ผู้เสพขาดสติสัมปชัญญะ เป็นการทำลายสุขภาพ เป็นอันตรายต่อชีวิต และไม่ขายสารพิษต่าง ๆ จะเป็นการทำลายมนุษย์และสัตว์ เป็นการทำลายระบบนิเวศของธรรมชาติ การเลี้ยงชีพด้วยชอบด้วยสัมมาชีพไม่ผิดศีลธรรม ไม่คดโกงหลอกลวงผู้อื่น ไม่เบียดเบียนหรือมีอันตรายต่อสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ มีความขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพ การงาน หน้าที่ ไม่ทำงานคั่งค้าง เพื่อประโยชน์แก่การมีปัจจัย ๔ อย่างพอเพียง การจะสร้างคุณค่าของชีวิตให้เกิดขึ้นในสังคมได้ก็ด้วยการทำงาน ไม่มีใครลักขโมยแล้วเจริญงอกงาม หรืองอมืองอเท้าไม่ทำงานแล้วสร้างคุณค่าของชีวิตเกิดขึ้นได้

๓) งตเว้นจากการประพตติผิตในกาม ในระดับสังคมเมื่อเริ่มต้นชีวิตเข้าสู่สังคม สู่วิถีใหม่ของการทำงาน ชีวิตต้องมีการเคลื่อนไหว มีพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น หากเริ่มชีวิตในสังคมด้วยการทำพฤติกรรมในการผิดในของคนอื่น เท่ากับว่าเริ่มเสียโอกาสในการที่จะทำความดี เพราะการผิดในคู่ครองของผู้อื่น หากทำด้วยความเคยชิน ความเคยชินจะติดตัวตลอดไป ชีวิตจะลำบาก ต้องอยู่อย่างหลบซ่อน เพราะความกลัวคนอื่นจะมาทำร้าย แต่หากในระดับสังคม ทุกคนพยายามเริ่มต้นชีวิตด้วยการให้โอกาสแก่ตนเอง โดยเริ่มจากสังคมพ่อแม่ที่มีระเบียบวินัยในการซื้อสัตย์ต่อคนในครอบครัว เมื่อลูกเห็นตัวอย่างที่ดีของการซื้อสัตย์ไม่นอกใจกัน ลูกจะมีต้นแบบที่ดีเมื่อเข้าสู่สังคมใหม่ จะมีพฤติกรรมที่ดี หรือในสังคมของการทำงาน หากนายเป็นคนรักครอบครัว ไม่นอกใจคนในครอบครัว ถึงแม้จะมีบริวารบางคนทำเพื่อเอาใจนาย ด้วยการนำหญิงสาว ชายหนุ่มมาปรนเปรอ แต่เพราะความมีต้นแบบจากสังคมที่ดีมาที่บ้าน จะทำให้มีพฤติกรรมที่น่ายกย่อง ลูกน้องก็มองเป็นแบบอย่าง เมื่อนาย ผู้มีอำนาจเป็นคนมีปัญญา มองเห็นว่า ปัญหาการผิดในคู่ครองเป็นสิ่งที่บั่นทอนคุณภาพชีวิต เมื่อฝึกบ่อย ๆ จากการเป็นผู้มีคุณธรรมบดในข้อนี้ ผลดีคือความสัมพันธ์กันระหว่างสังคมนั้น ๆ จะมีความสุข ทำให้เกิดปัญญา รู้เข้าใจเหตุผล มองเห็นคุณค่าของการซื้อสัตย์ต่อกัน ทำให้พฤติกรรมของคนในสังคมมีความหนักแน่น มีความรัก ความอบอุ่น มีความเป็นกันเอง มีกัลยาณมิตร ผู้รู้เหตุและผล ทำให้คนในสังคมเข้าใจเหตุผลและเห็นคุณค่าในสิ่งที่ทำ

๔.๔.๒ อานิสงส์ของการใช้คุณธรรมบดในการดำเนินชีวิตในด้านวาจา

การใช้คำพูดในระดับสังคมถ้ามองในสังคมของผู้ที่มีสื่ออยู่ในมือ จะต้องมีการเจรจาที่ดี เพื่อเป็นศูนย์กลางในการกระจายข่าวสารความรู้ให้คนในสังคมได้รับรู้ข่าวสารที่ถูกต้อง หากสังคมที่ใดมีปัญหา การสื่อสารของผู้ที่มีสื่อจะช่วยแก้ไขปัญหานั้น ๆ ได้ ซึ่งการจะเป็นกระบอกเสียงเป็นสื่อกลางให้คนในชุมชนได้รับทราบต้องอยู่ในหลักของคุณธรรมบดด้านวาจา คือ

๑) ไม่พูดเท็จ ไม่พูดโกหกหลอกลวงทำให้ผู้อื่นเสียหาย เพราะในสถานการณ์บางอย่าง หากเกิดปัญหาอุทกภัยในสังคมเป็นวงกว้าง มีสื่ออยู่ในมือ มีอำนาจ แต่กลับพูดคำที่ไม่จริง ไม่มีการกล่าวเตือนประชาชนให้ระวังภัย หรือหากอุทกภัยมาไม่ถึงชุมชน แต่กลับพูดให้ชนย้ายสิ่งของ ความเดือดร้อนจะเกิดขึ้นแก่สังคม เพราะการพูดที่ไม่จริง

หากมีสื่ออยู่ในมือแล้ว ได้ทำหน้าที่ของตัวเองด้วยการไม่โกหก แต่ทำหน้าที่ของการพูดจริง ให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง แทนข่าวลือต่าง ๆ ชุมชนในสังคมนั้นจะรวมตัวกันเพื่อสร้างพลังของความสามัคคี เมื่อมีความสามัคคีต่อกันในชุมชน จะมีการตั้งเวรยามระวังภัยให้แก่สังคม อะไรที่จะเป็นปัญหาต่อสังคม เป็นอันตราย ก็จะมีการช่วยกระจายข่าวให้กันรับรู้เพื่อสู้กับปัญหา และหลีกเลี่ยงกับปัญหาที่จะเกิดขึ้นมาได้ ความสัมพันธ์ที่ดีในหมู่คณะย่อมเกิดขึ้น

๒) ไม่พูดส่อเสียด การจะนำพาสังคมให้รอดพ้นจากภัยวิกฤตต่าง ๆ มีอุทกภัย เป็นต้น คนในสังคมต้องร่วมมือร่วมใจกันแก้ปัญหา ไม่พูดจาส่อเสียดคนที่ทำงานให้เสียกำลังใจ ให้คนอื่นเข้าใจผิดทะเลาะเบาะแว้งกัน ให้เจ็บช้ำน้ำใจจากคำพูด ทำให้แตกความสามัคคี ให้พูดแต่คำที่เสริมสร้างความรัก ความสามัคคีในหมู่คณะ ไปสู่ความก้าวหน้า ด้วยการสร้างทัศนคติที่ดีต่อกัน มีค่านิยมที่จะกล่าวถ้อยคำที่ดี เพื่อสร้างมติมหาชนในสังคมให้มีไฟพร้อมที่จะส่องให้สังคมรู้เห็นและรู้ตัว เพื่อส่องนำทางให้เดินไปข้างหน้าอย่างไม่ย่อท้อ

๓) ไม่พูดคำหยาบ ทำให้ผู้อื่นอับอาย ให้พูดแต่คำที่ไพเราะ มีวัฒนธรรมในพูดเพื่อสื่อถึงกิจกรรมรยาทว่าได้รับการอบรมมาดีแล้ว เพราะการจะเป็นผู้นำสังคมที่สำคัญในปัจจุบัน ผู้ที่มีสื่ออยู่ในมือจะมีอิทธิพลมากในการเป็นผู้นำ แต่การจะเป็นผู้นำที่ดีนั้น ต้องไม่มีการพูดจาหยาบคายให้ผู้อื่นในสังคมได้รับความอับอาย เพราะผู้นำนั้นต้องรู้พื้นฐานและรากฐานทางวัฒนธรรมของสังคมของตัวเองอย่างเพียงพอ คือ ต้องเป็นผู้รู้เท่าทันสังคมโลกที่มีความเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมที่พัฒนาแล้ว ที่เจริญแล้วจึงจะสามารถสร้างสรรค์สังคม สามารถรู้จุดอ่อน จุดแข็ง จุดบกพร่อง จุดดี จุดเด่นในสังคมได้

๔) ไม่พูดเพ้อเจ้อ พูดพล่าม หรือ พูดจาเหลวไหลไร้สาระ ไม่มีประโยชน์ ต้องพูดให้ถูกกาลเทศะ มุ่งประโยชน์ที่ผู้ฟังจะได้รับ ก็จะทำให้หมู่กระเกิดความเข้าใจกัน ไว้วางใจกัน การพูดในสังคมของการมีสื่ออยู่ในมือ ต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่กำลังพูดอย่างชัดเจน ว่ามีเนื้อหาอย่างไร สามารถลำดับเรื่องราวได้ พรรณนาได้ บรรยายได้ ไม่พูดพล่ามเหลวไหลก็จะทำให้การทำงานเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสาร มีความชัดเจน ถูกต้อง เพราะถ้ารู้ไม่จริง ไม่ชัด และไม่รับค้นหาสืบสาวหาสาเหตุ งานทุกอย่างสามารถพลาดได้ และเมื่อพูดออกมาแล้วต้องจับประเด็นให้ได้ ว่าปัญหาอยู่ที่ไหน และต้องมีการใช้ภาษาให้เป็น พูดแล้วผู้ฟังเข้าใจตามที่เรากำลังต้องการให้เขาเข้าใจ ที่สุดแม้แต่การเจรจาความขัดแย้งให้ยุติลงได้ ทำให้ชุมชนในสังคมเกิดความรู้ความคิดใหม่ ๆ ที่จะริเริ่มสร้างสรรค์หาแนวทางในการแก้ปัญหา ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากเพราะการไม่พูดเพ้อเจ้อไร้สาระนั่นเอง

ประโยชน์จากการใช้คำพูด เพราะทุกชีวิตล้วนต้องใช้ปากในการเจรจาพาที เพื่อพบปะ พูดคุยเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ หรือสนทนาเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน หากมีการพูดด้วย ถ้อยคำแห่งเมตตา สังคมทุกสังคมน่าจะมีอริมย์เป็นอย่างยิ่ง ในทุกสังคมหากจะสื่อสารกันด้วยดี แล้ว ต้องมีการพัฒนาด้านการพูด ให้รู้จักระวังในคำพูดที่สื่อสารต่อกันให้พูดด้วยถ้อยคำที่เอื้ออาทรต่อกัน เพราะเมื่อเรายังไม่พูดออกไป ถือว่าเราเป็นนายคำพูด แต่ตราบใดที่พูดออกไปด้วยความไม่ระวังพฤติกรรมของตนเอง คำพูดนั้นจะกลับมาเป็นนายทันที และหากพูดไม่ถูกกาลเทศะ การพูด แม้จะดีเพียงใดก็ด้วยคำทันที หลักของการพูดนี้มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งพระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า “สิ่งใดเป็นความจริง แต่ไม่มีประโยชน์ พระองค์ก็ไม่ตรัสคำนั้นออกไป ถึงแม้ว่า สิ่งที่เราจะตรัสนั้นเป็นความจริง และมีประโยชน์มาก แต่หากไม่ใช่กาลเวลาที่จะตรัสพระองค์ก็ไม่ทรงตรัส”^{๑๐} หากแต่พระพุทธองค์ทรงเลือกกาลเวลาที่จะตรัสเพื่อให้บรรลุประโยชน์ของการพูดอย่างสูงสุด

จะป่วยกล่าวไปไปถึงเราท่านทั้งหลาย แม้แต่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้รู้แจ้งโลก พระองค์ยังต้องพิจารณาการตรัสของพระองค์ เราต้องมีสติในการพูด ทุกคำพูดที่พูดออกมาต้องให้ ถูกกาลเวลา และประกอบด้วยประโยชน์ พูดออกมาแล้วต้องจริงใจ ไม่พูดเพื่อเป็นการซ้ำเติม เหยียบย่ำอีกฝ่ายให้เจ็บช้ำน้ำใจ แต่ทุกคำพูดที่เราใช้ปากพูดควรให้สัจจะแก่ตัวเองด้วยการให้ โอกาสแก่ตัวเอง การพูดควรเพิ่มคุณค่าต่อยอดให้ใคร่แก่ชีวิต ด้วยการกล่าวถ้อยคำที่ประกอบด้วย เมตตาให้ตรงตามความเป็นจริงและเข้าใจในเนื้อหา สามารถจับประเด็นได้ถูกต้อง มองเห็นปัญหา ว่าคืออะไร มีการพูดที่ใช้ภาษาสละสลวยไม่กำกวม แต่ตรงประเด็น ได้ผลตามที่ต้องการ และพูด ไปแล้วมีคุณค่าในการแก้ปัญหา และให้ความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ ความเจริญงอกงามของคนใน สังคมนั้นจะเจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไป

๔.๔.๓ อานิสงส์ของการใช้กุศลกรรมบถในการดำเนินชีวิตในด้านใจ

อานิสงส์ของการใช้หลักกุศลกรรมบถ ๑๐ ในสังคม ให้เกิดแก่การดำเนินชีวิต สังคมทุก สังคมต้องเริ่มต้นที่ มีความเห็นที่ถูกต้อง การจะพัฒนาสังคมให้เกิดคุณค่า พระพุทธศาสนาวางหลัก ไว้ว่า มนุษย์ในสังคมจะต้องมีความคิด ความเชื่อเกี่ยวกับโลกและชีวิตด้วยความเห็นที่ถูกต้อง เป็น ทางดำเนินชีวิตที่ประเสริฐ ปัญหาที่มีอยู่ว่า อะไรคือสิ่งจำเป็นเบื้องต้นในการดำเนินชีวิตที่ประเสริฐ ในระดับสังคม หมายความว่า อะไรที่จะก่อให้เกิดความสุขของสังคม เพื่อพัฒนาสังคมมนุษย์ให้ ยิ่งยืน สิ่งเบื้องต้นของการพัฒนาสังคม คือ ความมีกัลยาณมิตรและถึงพร้อมด้วยไตรสิกขาด้วย ความพอใจที่จะฝึก มีความเห็นต่อการปฏิบัติต่อชีวิตและสังคม ตั้งอยู่ในความไม่ประมาทในการ พัฒนาสังคม การพัฒนาสังคมมนุษย์ตามหลักกุศลกรรมบถ ๑๐ จึงมีการประยุกต์ใช้ในด้านใจ คือ

๑. ในสังคมต้องเป็นผู้ไม่มีความโลภมาก อยากระวังภัยสินของคนอื่น เพราะหากมี ความรู้สึกนึกคิดอยากได้ เพราะการเห็นทรัพย์สินของคนอื่น ก่อให้เกิดความไม่ตั้งใจทั้งตนเองและ สังคม การประพฤติดิฉินในระดับพื้นฐานเป็นเหตุของความทุกข์ความเดือดร้อน ในสังคมจึงเกิดความ

^{๑๐} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๘/๑๔๖.

ขัดแย้งเอาเปรียบ แสดงออกด้วยความงูวาม ตกอยู่ในวังวนของอำนาจกิเลส คือ ไม่มีความเข้มแข็ง ในการควบคุมตนเอง เมื่อมีการละเมิดในศีลธรรมบถ สภาพจิตใจไม่เข้มแข็งจะแสดงออกทาง ร่างกาย ด้วยการดำเนินชีวิตในทางที่ร้าย สร้างแต่ปัญหาของมนุษย์มากยิ่งขึ้น พระพุทธเจ้าผู้มี อุปการะต่อชาวโลก ทรงเห็นปัญหาที่จะเกิดขึ้นแก่สังคม จึงตรัสสอนให้มนุษย์มีหลักในการดำเนิน ชีวิต ด้วยการมีความประพฤติดี ปฏิบัติชอบให้รู้เท่าทันจิตของตนเอง มิให้ความโลภเข้ามาครอบงำ เพื่อการดำเนินชีวิตให้อยู่เป็นสุข ใจจะได้ไม่ดิ้นรนทะยานอยากได้ของผู้อื่น

หากมองปัญหาของสังคมในทุกวันนี้ ในทุกสังคมต่างพัวพันเกี่ยวข้องกับกาม มีความ ต้องการไม่มีที่สิ้นสุดของตาหู ฟุ้ง เป็นต้น ถ้าหากพอใจ ก็จะติดใจ อยากได้เห็นได้ยินบ่อย ๆ หาก ไม่ถูกใจ จะมีอาการเคือง จะมีความคิดในทางเห็นแก่ตัว อยากได้ไม่มีที่สิ้นสุด จะก่อเกิดความ เคียดแค้นชิงชัง มองสิ่งทั้งหลายเป็นศัตรูไปทั้งหมด ใครพูดอะไรทำอะไรให้จะไม่พอใจ ไม่ถูกใจ มี แต่ความโกรธเข้าครอบงำตลอด ไม่มีเมตตาในจิตใจ คิดแต่จะทำลาย เบียดเบียน ไม่ต้องการให้ใคร ดีกว่าตนเอง ขาดความกรุณาปรารถนาดีต่อกัน ทั้งนี้ก็เนื่องจากการขาดไตรตรองที่ดี รับอารมณ์ ที่มากระทบทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ รับอารมณ์มาทั้งดุ้น โดยขาดสติสัมปชัญญะ ในการ กลับกรอง มองสิ่งทั้งหลายตามความชอบใจของตนเอง ทั้งนี้ก็เป็นเพราะ เข้าใจอย่างผิด ๆ จึงมี ความคิดที่ผิด ทำให้เกิดปัญหากับตัวเองและผู้อื่นอยู่ตลอดเวลา เพราะอาศัยการคิดที่ผิดพลาดจน กลายเป็นความอวดดีอวดรู้ ถือตัว จนกลายเป็นติดกับดักความคิดผิด พร้อมกับทำลายความคิดถูก ออกไปจากใจโดยสิ้นเชิง

๒. ในระดับสังคมต้องระวังไม่ให้มีจิตคิดร้าย เพราะความอาฆาตพยาบาทต่อกันใน สังคม หากทำบ่อย ๆ จนเป็นความเคยชิน จะกลายเป็นความโกรธเกลียดทุกสิ่ง กลายเป็นคนมอง โลกในแง่ร้าย ใครทำดีให้ ใจก็ขุ่นมัวอยู่ตลอดเวลา เพราะจิตคิดไปในทางที่ไม่ดี ไม่ชอบ ไม่พอใจคน รอบข้าง แต่หากในสังคมตั้งจิตไว้ด้วยความไม่พยาบาท อาฆาตมาดร้าย ปองร้ายใคร หรือจองเวร กับใคร แต่พยายามกำจัดหรือบรรเทาความโกรธ ความอิจฉาตาร้อนอยู่เสมอ เห็นใครได้ดี ก็ยินดี มี ความเห็นถูกต้องตามความเป็นจริง ที่ถูกต้องตามหลักแห่งความดี สอดคล้องกับศีลธรรม จึงจะ พัฒนาปัญญาได้ โดยมีกระบวนการศึกษาก็สามารถดำเนินไปได้ สามารถพัฒนาสังคมให้สมบูรณ์ได้ ซึ่งการจะทำให้เกิดการเห็นชอบได้นั้น ต้องอาศัยปัจจัย ๒ ด้านเข้ามาประกอบกันคือ ปัจจัย ภายนอก ที่เป็นเสียงจากคนอื่นหรือสิ่งอื่น กล่าวคือคำแนะนำจากผู้อื่นนั่นเอง เพราะการจะรักษา ใจบางครั้งต้องอาศัยผู้รู้แนะนำสั่งสอนเพื่อชี้หนทางที่ถูกและผิดให้เห็นชัดเจน ปัจจัยภายนอกที่มี อิทธิพลต่อการหล่อหลอมชีวิตของบุคคลในสังคมก็มาจากคำแนะนำสั่งสอน ของพ่อ แม่ ครู อาจารย์ มิตรสหาย การโฆษณาประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในยุคไอที ที่ต้องเสพข้อมูล ข่าวสารด้วยตาหู ฟุ้ง ถ้าหากมีปัญหาในการควบคุมพฤติกรรมมีสติในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารใช้ตาหู ฟุ้งเป็น ไม่ตกเป็นทาสของไอที แต่แสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาชีวิตว่าจากการใช้ตาหู ฟุ้งแล้วได้ ประโยชน์ในการเสริมปัญญาได้อย่างไร เมื่อทำได้อย่างนี้จะเป็นเสริมปัจจัยภายในได้ คือ การทำ ไร่ใจโดยอุบายอันแยบคาย ผู้ที่สามารถรักษาศีลธรรมบถ ๑๐ ได้อย่างแน่วแน่เพราะมีการกระทำ ไร่ใจในใจอย่างแยบคายเพราะมีการสั่งสมบุญมาดี มีการใช้ความคิดถูกวิธี คิดอย่างมีระเบียบคิดหา

เหตุผลสืบค้นถึงต้นเค้า สืบสาวให้ตลอดสายแยกแยะสิ่งทั้งหลายให้เห็นความจริงตามความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย โดยไม่เอาความรู้สึกด้วยความชอบความชังของตัวเองเข้ามาจับ

แนวทางการประยุกต์ใช้ของใจในระดับสังคม หากมองในแง่ของการดำเนินชีวิตต้องสามารถทำให้เกิดในชีวิตประจำวัน เพื่อความก้าวหน้าไม่ปล่อยชีวิตไปตามยถากรรม จะมีแต่ภาวะสร้างสรรค์ เพราะใช้สติเป็นคู่มือนำทาง จะทำให้รู้จักจัดระเบียบชีวิต รู้คุณค่าของเวลาที่ได้ชีวิตมา เมื่อใจคิดริเริ่มในทางดี จะมีการพัฒนาตนเอง เมื่อต้องรับมือในสนามชีวิตจริง ทุกความคิดและการกระทำพุ่งตรงไปสู่เป้าหมายที่วางเอาไว้ ชีวิตก็จะไม่มัวเมาในกามคุณไม่มีความคิดอาฆาตพยาบาทผู้อื่น สัตว์อื่น จะมีแต่ความก้าวหน้าในชีวิต ไม่มีเวรภัยมาเบียดเบียน

๓) ในสังคมต้องมีความเห็นที่ถูกต้อง เมื่อคนในสังคมมองเห็นความดี ความชั่วที่จะร่วมกันทำให้อำนาจ เป็นจุดเริ่มต้นของการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง จะเป็นหนทางในการนำความเห็นที่ถูกต้องเป็นเครื่องมือแก้ปัญหาของสังคมได้ เพราะหากมีความเห็น ความเชื่อที่ชัดเจนว่า ความดีในการช่วยเหลือสังคม สังคมจะย้อนกลับมาช่วยเหลือคืน ความชั่วที่ทำแล้ว ยิ่งเป็นภาระแก่สังคม ก็พากันมีใจที่หนักแน่น ลด ละ เลิก มองสิ่งทั้งหลายว่าอะไรเป็นสิ่งถูก สิ่งผิด มีศรัทธา ความเชื่อเป็นเกณฑ์ในการตัดสินความดี ความชั่วอย่างไม่สั่นคลอน เชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรม ว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว จะทำให้สังคมทุกระดับ พากันทำแต่กรรมดี ปฏิเสธกรรมชั่ว จะเป็นสังคมที่เข้มแข็ง มั่นคง กล้าหาญ จะมองสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง หากสังคมพากันปฏิบัติสม่ำเสมอ ก็สามารถแก้ไข ปัญหา ที่เกิดขึ้นได้ จากการคิด การพูด การทำ เพื่อส่วนรวมได้

การพัฒนาสังคมให้เป็นสังคมแห่งการเห็นถูก เห็นชอบ เป็นจุดเริ่มต้นแห่งการประพฤติให้ดีงาม ที่มีการประพฤติฝึกตนในกุศลกรรมบถ ๑๐ เมื่อใดก็ตามประพฤติดีงาม ที่มีความเห็นถูกเป็นตัวนำ การประพฤติทุกอย่างจะมั่นคง เป็นหลักประกันได้ว่าการรักษาศีลกรรมบถที่เป็นนามธรรมนำมาเพื่อประยุกต์ใช้ให้เป็นรูปธรรมในสังคมให้อยู่อย่างปลอดภัยเป็นวิธีการที่ถูกต้อง ไม่เป็นการรักษาศีลโดยมลาย เพราะมนุษย์ในสังคมเริ่มรู้จักคิดไตร่ตรองด้วยความรอบคอบ เป็นการประพฤติที่มีเป้าหมายมีประโยชน์ ตนเองก็ได้ความเข้าใจ มีความมั่นใจจิตเป็นกุศล มองอะไรชัดเจน ไม่เอนเอียงสองมาตรฐานไปทางใดทางหนึ่ง จะเกิดปัญญา ที่มองเห็นคุณค่าของการประพฤติดี ที่เป็นความเห็นถูก คิดถูก ทำถูก ชีวิตก็จะดำเนินไปในทางถูก มีความสุขความเจริญ ยิ่ง ๆ ขึ้น

ในทางตรงกันข้ามหากคนในสังคมไม่พัฒนา เพราะปัจจัยภายนอกที่เฝ้าหวงที่ตาหู หูฟัง กระทำไม่ดี ทั้งการพูด การทำ การทำงาน การพยายาม เป็นมิจฉาทิฐิมีความเห็นผิดจากธรรมนองคลองธรรม ตกอยู่ในอำนาจของวัตถุ กินอยู่แต่งตัวเพื่ออวดฐานะ เพื่อข่มคนอื่น ล่อใจคนอื่นให้หลงตาม คบแต่พวกมิตรชั่วที่พากันไปในทางเสียหาย จะเป็นการไม่รักษาศีลกรรมบถ ถึงรักษาก็รักษาแบบไม่มีการคิดไตร่ตรองให้รอบคอบ จะไม่เกิดปัญญา เพราะไม่ใช้การไตร่ตรองที่เป็นปัจจัยภายใน มานำพฤติกรรม ก็จะไม่มีความเห็นที่ชัดเจน ไม่เป็นประโยชน์ จิตใจก็เป็นอกุศล คิดวิเคราะห์ไม่เป็น ว่าสิ่งไหนดีหรือไม่ดี สติ สมาธิในการทำงานเหล่านั้น จะไร้ปัญญา ไม่ควรแก่การงาน

จากที่กล่าวมานี้ แนวทางการประยุกต์ใช้หลักของกุศลกรรมบถ ๑๐ ประการ ในด้านใจ หากใจของมนุษย์มีเห็นที่ถูกต้อง กับความคิดที่ถูกต้อง ไม่คิดอะไรเข้าข้างตนเอง เพื่อสนองตัณหา ความทะยาน อยากตามความต้องการของตนเองเป็นบรรทัดฐาน แต่หากมนุษย์ที่พร้อมจะพัฒนาตนเองให้อยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุขแล้ว ต้องรู้จักคิดเป็น เพราะคนเรานั้นจะพุดี ทำดี และ คิดดีได้นั้น ต้องมีความรู้ความเข้าใจจากตัวเอง และคนรอบข้าง จึงกล้าแสดงออกตามความเชื่อ ตามค่านิยมและความคิดเห็นของตนเอง ถ้าแสดงออกทางพฤติกรรมที่ดีก็เกิดประโยชน์แก่ตนเอง และสังคม เรียกว่า เป็นคนมีสัมมาทิฐิ รู้จักบาปบุญ คุณโทษ รู้คุณของมารดาบิดา รู้จักกตัญญู เกื้อกูลต่อเพื่อร่วมสังคมไม่คิดร้ายต่อใคร ไม่โลภอยากได้ของใคร เพราะเหตุปัจจัยทั้งหลายที่ทำให้ คนเรานั้นเป็นสัมมาทิฐิได้นั้น ต้องมีปัจจัยภายนอก ที่เป็นเสียงของผู้อื่น เราคงปฏิเสธไม่ได้ว่า อิทธิพลจากคนรอบข้างทางสังคม ที่เป็นมิจฉาทิฐินั้น ที่เป็นมิจฉาทิฐินั้นมีอยู่รอบตัวในสังคมนี้ ล้วนเป็นทางแนะนำชักจูงให้เราไปในทางที่ดีหรือผิดได้ ซึ่งทั้งนี้ในตัวเราเองต้องทำไว้ในใจอย่างดี ว่า ต้องมีวิธีคิดให้ถูก รู้จักคิด คิดให้เป็น เพราะหากคิดไม่เป็น คิดไม่ทันแล้วจะเป็นอันตราย เป็นภัย ที่คุกคามทั้งแก่ผู้คิดเอง และถ้าแสดงออกทางกาย วาจา ก็เป็นภัยต่อคนอื่น ต่อสังคม ซึ่งการ จะหลุดพ้นจากบ่วงนี้ไปได้ต้องมีความคิดที่ خوب เป็นการคิดที่ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ไม่เศร้า หมอง ซึมเศร้าเป็นไปทางสร้างสรรค์ เช่น คิดในทางเสียสละ หวังดี มีเมตตาริจิต ไม่เอนเอียงไปด้วย ความเห็นแก่ตัว ไม่มีความคิดจะเอาจะได้ หรือคิดพยาบาทเคียดแค้น ไม่มีการเบียดเบียนต่อกัน จะเป็นความคิดที่ไกลเกิดเป็นปัญญาที่จะเกื้อกูลต่อสังคม ช่วยลดความวุ่นวายสับสนในสังคมและ องค์การได้อย่างดี หากมนุษย์ในสังคม ได้รับการพัฒนาและพยายามนำหลักธรรมของกุศลกรรมบถ ๑๐ มาปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน บุคคลในสังคมก็จะเป็นมนุษย์ที่มีคุณค่า การครองชีวิตก็อยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุขได้

จากที่ได้กล่าวมาเบื้องต้น จะเห็นได้ว่า กุศลกรรมบถ ๑๐ เป็นฐานเบื้องต้นในการ ประยุกต์ใช้ทั้งตนเองและสังคมรอบตัว ก็เพราะกุศลกรรมบถ เป็นกระบวนการพัฒนาความเป็น มนุษย์ ซึ่งเป็นการศึกษาเรียนรู้ของมนุษย์นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการศึกษาและพัฒนาทั้ง ๓ ด้านไป พร้อม ๆ กัน คือ ด้านพฤติกรรม กาย วาจา ด้านจิตใจ และด้านปัญญา ซึ่งล้วนเป็นแนวทางการประยุกต์หลักของกุศลกรรมบถในการพัฒนาสังคมให้ก้าวหน้า ให้เกิดประสิทธิภาพสำหรับ มนุษย์ที่อยู่ในสังคมนี้ได้ เพราะการใช้หลักของกุศลกรรมบถ ๑๐ เป็นการแสดงออกทางกาย และ วาจา เป็นความประพฤติที่ดีงาม เป็นการปฏิบัติหน้าที่ของมนุษย์ต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

๔.๕ สรุป

ความสำคัญของกุศลกรรมบถ ๑๐ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ในทางกาย คือ ไม่ทำร้าย ผู้อื่น แต่จงช่วยเหลือเกื้อกูลเขา เพราะทุกคนต่างรักชีวิตของตนเองทั้งสิ้น เราจึงควรเห็นใจกัน ด้วย การไม่รังแก ไม่เบียดเบียนกัน ไม่เบียดเบียนทรัพย์สิน หรือสิทธิของผู้อื่น แต่จงแบ่งปันและบริจาค ไม่ส่ำส่อนทางเพศ แต่จงพอใจเฉพาะคู่ของตนเอง ปัญหาใหญ่ที่มีอยู่ทุกวันนี้ในการดำเนินชีวิต คือ การมีสัมพันธ์ทางเพศกับคนอื่นที่ไม่ใช่คู่ครองของตน ปัญหาใหญ่ที่มีอยู่ทุกวันนี้ในการดำเนินชีวิต คือ การมีสัมพันธ์ทางเพศกับคนอื่นที่ไม่ใช่คู่ครองของตนเอง เกิดเพราะการได้เห็นคนหน้าตาสวย

หล่อ การได้ยินคำหวานหู ชวนให้ติดใจ การได้ใกล้ชิด การได้สัมผัสจะต้องตัวทำให้มนุษย์เกิดการรู้ การเห็น และติดใจอยากได้ไปเรื่อย ๆ หากควบคุมตนเองไม่ได้ ย่อมจะติดบ่วงแห่งมาร แห่งความอยากไม่มีที่สิ้นสุด

ทางวาจา คือ ต้องไม่พูดโกหกแต่ให้พูดคำจริง ซื่อตรงพูดตามที่เป็นจริง รู้เห็นอะไร หากถูกถามให้เป็นพยานก็จำเป็นต้องให้ความร่วมมือ ให้คำตอบตามที่รู้ที่เห็น ไม่พูดยุแหย่ส่อเสียด ให้เขาแตกแยกกัน แต่กล่าวถ้อยคำสมานสามัคคี การพูดยุยง ส่อเสียดจะทำให้คนเราเกิดความระแวงสงสัย หากนำความลับอีกฝ่ายมาบอกอีกฝ่าย ด้วยต้องการให้ผู้ฟังชอบใจตน หรือมีวัตถุประสงค์ให้คนที่รักกันอยู่แล้วให้แตกสามัคคีกันเพื่อหวังผลประโยชน์ใส่ตน ไม่พูดคำหยาบแต่ให้กล่าวคำสุภาพ ไพเราะ การพูดคำหยาบคายเป็นภาษาที่แสดงออกของความต่ำต้อยด้านความคิด และขาดความประณีตในการเรียบเรียงความคิดเป็นถ้อยคำ ขาดทักษะในการใช้ถ้อยคำที่ประณีต สละสลวย หรือเป็นเพราะจิตใจขาดความประณีตและมีความมั่งง่ายในการใช้ถ้อยคำ เพราะอารมณ์โกรธพลุ่งพล่าน ระงับใจไม่อยู่ แต่หากปัจเจกบุคคลมีการฝึกทักษะการคิดสรุปรวบยอดแล้ว ถ่ายทอดออกมาเป็นภาษาที่ตรงกับใจได้อย่างสมบูรณ์ มีการศึกษาที่ดี จะเจรจากับใคร ติดต่อดูระกับใครจะสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ไม่พูดเพ้อเจ้อ ให้พูดแต่พอดี มีหลักฐาน ถูกกาล เป็นประโยชน์ คำพูดเพื่อเจือเป็นคำพูดที่เหลวไหล ฟังแล้วไม่ได้ประโยชน์ เช่น คำพูดเล่น พูดพลั้งเผลอ พูดโดยไม่คิด พูดแล้วไม่ประเทืองปัญญา

ทางใจ คือ บุคคลต้องระวังไม่ให้เป็นผู้มีความโลภมาก อยากได้ทรัพย์สินของคนอื่นจนเกิดความโลภ เกิดความเห็นแก่ตัว แต่หากปัจเจกบุคคลพยายามคิดให้ถูกต้อง ถูกทาง คิดด้วยความเสียสละ ลดละความอยากได้ให้น้อยลง ความอยากได้ในทรัพย์สินของผู้อื่นตามที่ประสาธน์สัมผัสได้รับรู้ จะส่งผลต่อพฤติกรรมของปัจเจกบุคคล คือ การกินดื่ม เทียวเตร่ หลงใหลได้ปลื้มกับวัตถุ จะอยู่ในเกณฑ์พอดี การดำรงชีวิตจะอยู่เป็นสุข ใจไม่ดิ้นรนทะยานอยากได้ของผู้อื่น ใจของปัจเจกบุคคลระวังไม่ให้มีจิตคิดร้าย เพราะความพยาบาท จะทำให้ใจขุนเคืองมองเห็นสิ่งใดก็ไม่ถูกใจ จนทำให้กลายเป็นความโกรธ เกลียดทุกสิ่ง กลายเป็นคนมองโลกในแง่ร้าย แต่หากปัจเจกบุคคล ปรับทัศนคติเสียใหม่ ด้วยการพยายามมองโลกความเป็นจริง เห็นใจในความบกพร่องของผู้อื่นและให้อภัยต่อความผิดพลาดของมนุษย์ด้วยกัน จะเกิดความคิดดี ปราศจากดี มีเมตตา คิดแต่จะอภัยให้กัน ไม่คิดพยาบาทจองเวรกัน ปัจเจกบุคคลก็จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และใจของปัจเจกบุคคลต้องมีความเห็นที่ถูกต้อง เกี่ยวกับความดี ความชั่ว ซึ่งเป็นคุณธรรมของปัจเจกบุคคลทุกคนที่ต้องมี หากปัจเจกบุคคลมีจุดเริ่มต้นของการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง จะเป็นหนทางในการนำความเห็นที่ถูกต้องเป็นเครื่องมือแก้ปัญหาชีวิตได้ เชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรม ว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว จะทำให้ปัจเจกบุคคลทำแต่กรรมดี ปฏิเสธกรรมชั่ว จะเป็นคนที่มีบุคลิกภาพ มั่นคง กล้าหาญ จะมองสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง หากปัจเจกบุคคลปฏิบัติสม่ำเสมอ ก็สามารถแก้ไขปัญหา ที่จะเกิดขึ้นได้

ความสำคัญในการใช้กุศโลบาย ๑๐ ในการการพัฒนาคุณภาพชีวิต จะพบว่า การนำหลักกุศโลบาย ๑๐ มาปรับใช้ในชีวิตประจำวันเป็นสิ่งที่มนุษย์ สามารถนำมาใช้ในการดำเนิน

ชีวิตได้ ด้วยการทำความดี พูดแต่เรื่องดี คิดแต่เรื่องดี ตั้งตนไว้ชอบในกายสุจริต วาจาสุจริต มโนสุจริต จะเป็นการพัฒนามนุษย์ โดยการพัฒนาโดยรวมให้ถึงจิตใจ ให้ทุกคนมีอิสรภาพ มีชีวิตที่ดีงาม มีความสุข ให้สัมพันธ์และปฏิบัติต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งทางสังคมและด้านวัตถุ ด้วยการที่สถาบันครอบครัวเริ่มให้การศึกษที่บ้าน ให้ลูกได้เรียนรู้ในเรื่องของคุณงามความดี สอนให้ลูกเรียนรู้การมีชีวิตที่ดี มีความสุข ในสภาวะที่โลกทุกวันนี้กำลังเปลี่ยนแปลง ให้รู้เท่าทัน กาย เท่าทันจิต รู้เท่าทัน เมื่อโลกมากระทบที่ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ สถาบันครอบครัวที่มีพ่อแม่เป็นคนดีมีสัมมาทิฐิต้องเป็นผู้นำเสนอโลกให้ลูกได้เห็นและจดจำในสิ่งที่ดี เพื่อเป็นการปลูกฝัง บ่มเพาะสติปัญญาของลูก ตั้งแต่แรกเกิดจนเติบโต ด้วยการทุ่มเทมอบความรัก ความเอาใจใส่ให้ลูกเห็นคุณค่าของคุณธรรม มากกว่าการสร้างค่านิยมในเรื่องวัตถุสิ่งของ จะทำให้เป็นคนที่มีประเสริฐ รู้จักพึ่งพาตนเองได้ด้วย กายกรรม วาจากรรม มโนกรรมที่สุจริต จะทำให้สังคมเกิดความไว้วางใจกัน พึงพาอาศัยกันได้

พระพุทธศาสนานี้ ต้องพัฒนาตนให้เป็นคนดีก่อน สังคมถึงจะดีงามไปด้วย ซึ่งเป็นหลักแห่งความประพฤติ เป็นแนวทางของการปฏิบัติชอบในการดำเนินชีวิตมนุษย์ในสังคม การประพฤติตนให้เป็นคนดีของสังคม มีหลักพื้นฐานที่เหมือนกัน คือ ทุกชีวิตต้องการมีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างปลอดภัย อยู่ในสังคมอย่างปกติสุข ด้วยการดำเนินชีวิตที่ดี สิ่งที่จะช่วยสังคมในปัจจุบันและต่อไปในอนาคต ให้อยู่อย่างมีความสุขและความหวัง คือ ความรัก ความปรารถนาดีต่อกัน การดำเนินชีวิตที่ถูกต้องที่ใคร ๆ ปรารถนา สามารถสัมผัสได้ในชีวิตปัจจุบันนี้ เป็นความรักความปรารถนาดีต่อกัน เพราะเมื่อมีความปรารถนาดีต่อกัน ไม่ว่ามนุษย์หรือสัตว์ก็อยู่ร่วมกันอย่างไม่หวาดระแวง เมื่อมีเมตตาเกิดขึ้นในใจได้ ย่อมเชื่อว่าได้สร้างความรักความปรารถนาดีขึ้นในใจ และพร้อมที่จะมอบความสุข ความกรุณาต่อเพื่อนร่วมโลก ทำให้รู้สึกได้ว่า ชีวิตที่อยู่ในสังคมนี้มีค่า ด้วยการเจรจาดี ให้รู้จักระวังในคำพูดที่สื่อสารต่อกันให้พูดด้วยถ้อยคำที่เอื้ออาทรต่อกัน หลักของการพูดดี แม้ว่าสิ่งใดเป็นความจริง แต่ไม่มีประโยชน์ ก็ไม่ควรพูดออกไป ถึงแม้ว่าสิ่งที่พูดนั้นเป็นความจริง และมีประโยชน์มาก แต่หากไม่ใช่กาลเวลาที่จะพูด ก็ไม่ควรพูด แต่ควรพิจารณาถึงกาลเวลาที่จะพูดเพื่อให้เกิดประโยชน์ของการพูดอย่างสูงสุด ด้วยการคิดที่ถูกต้อง เป็นการคิดไปในทางที่ดี ที่ถูกต้อง ให้มีความคิดที่ดีปรารถนาดีต่อตัวเอง ไม่ให้มีความเห็นแก่ตัวมาก ให้มีความเสียสละเอื้อเฟื้อ ไม่คิดปองร้ายใคร หรือจองเวรกับใคร แต่พยายามกำจัดหรือบรรเทาความโกรธ ความอิจฉาริษยาอยู่เสมอ ให้มีเมตตากรุณาต่อสรรพสัตว์ใช้สติเป็นคู่มือแนวทาง จะทำให้รู้จักจัดระเบียบชีวิต รู้คุณค่าของเวลาที่ได้ชีวิตมาด้วยความเห็นถูกต้อง มีการใช้ความคิดถูกวิธี คิดอย่างมีระเบียบคิดหาเหตุผลสืบค้นถึงต้นเค้า สืบสายให้ตลอดสาย แยกแยะสิ่งทั้งหลายให้เห็นความจริงตามความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย โดยไม่เอาความรู้สึกด้วยความชอบความชังของตัวเองเข้ามาจับ

กุศลกรรมบถ ๑๐ มีความสำคัญเป็นฐานเบื้องต้นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งตนเองและสังคมรอบตัว ก็เพราะกุศลกรรมบถ เป็นกระบวนการพัฒนาความเป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นการศึกษาเรียนรู้ของมนุษย์นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการศึกษาและพัฒนาทั้ง ๓ ด้านไป พร้อม ๆ กัน คือ ด้าน พฤติกรรม กาย วาจา ด้านจิตใจ และด้านปัญญา ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการพัฒนามนุษย์ ล้วนเป็นการประยุกต์หลักของกุศลกรรมบถในการพัฒนาสังคมให้ก้าวหน้า ให้เกิดประสิทธิภาพ

สำหรับมนุษย์ที่อยู่ในสังคมนี้ได้ เพราะการใช้หลักของกุศลกรรมบถ ๑๐ เป็นการแสดงออกทางกาย และวาจา เป็นความประพฤติที่ดีงาม เป็นการปฏิบัติหน้าที่ของมนุษย์ต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน